

Marcel Bergen
Irma Clement

VIERDE HERZIENE DRUK

Wandelen over

"ZORGVLIED"

De bekendste begraafplaats van Nederland

VOORWOORD

Voor u ligt de vierde druk van een veel gelezen boek over Zorgvlied, de begraafplaats die zich het best laat vergelijken met een chique, oude Amsterdamse dame. Gezellig, een tikkeltje eigenzinnig, volks en chique tegelijk, relateert maar met een sterke wil en oog voor schoonheid.

Zorgvlied vindt steeds weer nieuwe uitdagingen. Zo zijn nu vergroening en cremieren in het recent geopende eerste Crematorium van Nederland belangrijke aandachtspunten. Met het Crematorium wil Zorgvlied de beleving van een begrafenis benaderen en een meer persoonlijke invulling mogelijk maken voor rituelen rond het cremieren. Nabestaanden brengen de overledene tot aan de oven. Daar geven zij deze terug aan de ‘kosmos’. Het ontwerp van het gebouw verbeeldt deze symboliek. Ook het woord Crematorium verwijst hier naar. Het is een samenvoeging van het Latijns woord voor verbranden (cremare) en het sterrenbeeld Osiris (Orion).

Het personeel van Zorgvlied zet zich met liefde en passie in om als groene laatste rustplaats de allure en comfort te bieden waar Zorgvlied al sinds 1870 om geroemd wordt.

Wandelen over Zorgvlied neemt u mee over de hele begraafplaats. De wandelingen in dit boek gaan ook over graven van mensen met een speciale betekenis voor onze maatschappij. Zij liggen begraven tussen al die andere mensen die ook op Zorgvlied begraven zijn. Mensen die misschien niet beroemd waren, maar ook een betekenis voor anderen hadden. Mensen met een eigen bijzonder levensverhaal die hun dierbaren achterlieten. Houdt u rekening met de nabestaanden en bewonderaars die hier een waardige gedenkplek voor hun dierbaren hebben?

Zorgvlied is een plek om te gedenken, te overdenken en herinneren op te halen. Een plek om je “thuis” te voelen.

Het boek *Wandelen over Zorgvlied* is met grote zorg samengesteld door Irma Clement en Marcel Bergen en geeft met herinneringen, anekdotes en feiten een extra dimensie aan uw wandelingen.

Mijn collega's en ik wensen u veel fijne wandelingen en mooie herinneringen toe op uw en ons prachtige Zorgvlied.

Arpad Nesvadba
Hoofd Zorgvlied

BEGRAAFPLAATS „ZORGVLIED”

gemeente
amstelveen

ingang park en kantoor

Aula volgende ingang
(±100m)

Fiets ook niet aan
de hand meevoeren

Openingstijden park:

Werkdagen 8.00-17.00 uur

Zat./Zon- en feestdagen 10.00-17.00 uur

Van 1 april t/m 1 oktober

Woensdagen 8.00-20.00 uur

Honden aan de korte lijn
tevens opruimplicht

Bij onraad bellen: 020-5404927

INHOUD

Begraafplaats Zorgvlied	6
De Ielijke tijd op Zorgvlied	9
Rijksmonumenten en gedenkplaatsen	11
Wandelen over Zorgvlied	12
't Heilig Hart	19
De Pessink	23
Zocher-Rechts	33
De Engelsche Tuyn	55
De Haeghe	73
't Varenveld	76
De Traen	79
De Plaets	81
De Bloesemtuyn	83
Abydos	86
Hadramout	93
't Lalibellum	95
De Corniche	97
't Kinderhofje	100
De Paerl	101
De Greyze & Rode Vlindertuyn	102
Paradiso	105
Broerse-Links	109
Broerse-Rechts	112
Arauna	113
Crematorion	119
Rosa Alba	121
't Joppe	123
De Peere	129
De Punt	143
De Boschtuyn	143
Emmanuel	157
De Aula	160
Zocher-Links	163
Opmerkelijke uitvaarten	169
Funeraire symboliek	176
Register	183
Colofon	193

BEGRAAFPLAATS ZORGVLIED

Zorgvlied is een bijzondere begraafplaats. Een vergelijking met Père-Lachaise, de beroemde begraafplaats in Parijs, wordt vaak gemaakt. En dat is eigenlijk niet zo vreemd.

Op Zorgvlied liggen, evenals op Père-Lachaise, veel bekende personen uit de wereld van kunst, cultuur, literatuur en politiek begraven. Begraafplaats Zorgvlied geeft een bijna compleet beeld van bijna 150 jaar begraven 'op stand'. Wandelen over Zorgvlied is dan ook een bijzondere ervaring. De paden en lanen beslaan zo'n 60 kilometer, waarlangs meer dan 17.000 graven liggen. De grafmonumenten geven een goede indruk van ruim 145 jaar funeraire geschiedenis.

Op Zorgvlied staan ongeveer 2.400 bomen (195 verschillende soorten). Bovendien zijn er veel diersoorten te zien, zoals zangvogels, halsbandparkieten, de groene, bonte en zwarte specht, de Vlaamse gaai, kippen, fazanten, reigers, zwarte zwanen, pauwen, vleermuizen, konijnen, hazen, egels, eekhoorns, ring-slangen, bunzings, en zelfs de ijsvogel.

Zorgvlied is onderdeel van het eco-lint, de groene zone die het Nieuwe

Diep en de Nieuwe Meer verbindt. Wandelen over Zorgvlied voert u langs de graven van bekende (Amsterdamse) personen en langs de bijzondere grafmonumenten die de begraafplaats te bieden heeft.

WAAR DE ZORGEN VLIEDEN

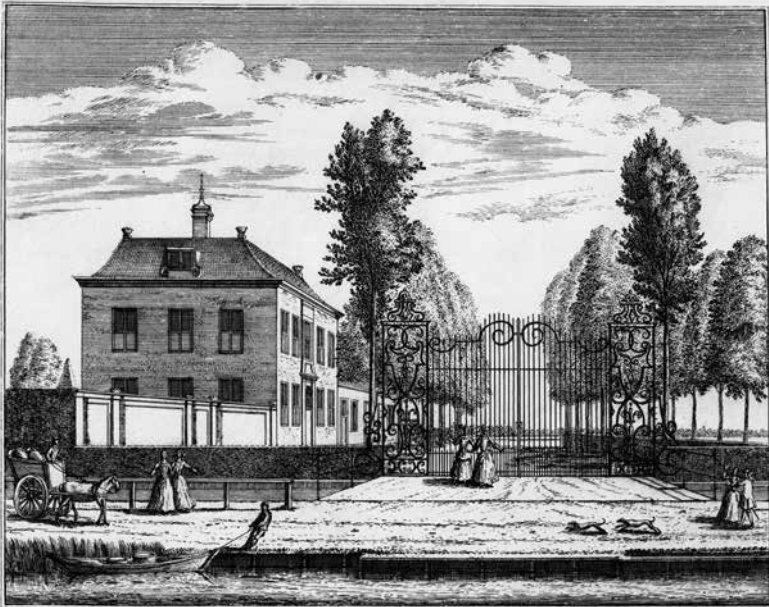
Begraafplaats Zorgvlied is misschien wel de bekendste begraafplaats van Nederland. De ruim 16,5 hectare grote dodenakker is van oudsher populair geweest onder de gegoede en kunstzinnige burgerij van Amsterdam.

De geschiedenis van de buitenplaats Zorgvliet gaat terug tot 1676. In dat jaar koopt de Amsterdamse zeepzieder Anthony van der Giesen een hofstede en een perceel land aan de Amstel. In 1730 is de zoon van Van der Giesen de eigenaar. Philip Anthony Giesen geeft de buitenplaats in 1749 de naam Nooit Dor. In 1799 wordt Nooit Dor verkocht aan Daniel Brok. Hij verandert de naam in Zorgvliet; en plaats aan het vliet (de Amstel), een plaats om de zorgen even te laten rusten.

De economische crisis, aan het begin van de negentiende eeuw, leidt tot de noodgedwongen verkoop van veel

☞ BUITENPLAATSEN

Buitenplaatsen zijn grondstukken met een zomerhuis omringd door een tuin of een park. In de 17de, 18de en 19de eeuw zijn buitenplaatsen populaire zomerverblijven voor de gegoede burgerij. Het is een plaats om in de buitenlucht uit te rusten en om vrienden of relaties te ontvangen. Vaak liggen de

Maison de Plaisance du très Illustre MONS^r PHILIPPE ANTOINE VANDER GHIESSEN, ancien Echevin et Conseiller de la Ville d'Amsterdam. *Lustplaats van den Edelen-agtbare HEER PHILIPS ANTHONIE VANDER GHIESSEN, oud Schepen en Raad der Stad Amsterdam. Smitt.*

buitenplaatsen aan de rand van de stad, zodat ze eenvoudig en snel bereikbaar zijn met koets of trekschuit. Een buitenplaats aan de Amstel voldoet aan deze voorwaarden. Op de buitenplaatsen wordt vaak op kleine schaal groente verbouwd en wat kleinvee gehouden. In de wintermaanden staat het huis op de buitenplaats leeg.

buitenplaatsen. Rond 1850 is de bebouwing op Zorgvliet verdwenen en raakt de voormalige buitenplaats in verval. Omstreeks 1865 koopt de gemeente Nieuwer-Amstel (sinds 1964 Amstelveen) op een openbare

veiling een stuk grond van 16,5 hectare, inclusief het grondgebied van de voormalige buitenplaats Zorgvliet. Het doel is om er een nieuwe begraafplaats in te richten. De nieuwe begraafplaats is de opvolger van de

WANDELEN OVER ZORGVLIED

Bij de ingang van Zorgvlied kijken we op een van de dertien rijksmonumenten die de begraafplaats telt.

TOEGANGSHEKKEN

De hekken (1926) zijn geplaatst als vervanging van het zwarte toegangshek met de funeraire symboliek uit 1873. Na de grote uitbreiding tussen 1919 en 1926 voldoet het hek niet meer. Er komen twee doorgangen. De eerste doorgang, voor de voormalige doodgravers-/dienstwoning (nu kantoorvilla), blijft gehandhaafd. De tweede doorgang is geplaatst tegenover de oprijlaan van de (in 1931) nog te bouwen aula. De beide toegangshekken zijn identiek en

zijn gescheiden door smeedijzeren hekken met spijlen. De dubbele, zwarte, smeedijzeren openslaande toegangshekken zijn verklonken aan drie vierkante bakstenen pijlers. De buitenste pijlers hebben een zijmuurtje en zijn bekroond met een bronskleurige, kegelvormige lantaarn in de stijl van de Amsterdamse School. Op de linkerpijler staat in expressionistische smeedijzeren letters 'ZORG' en op de rechterpijler 'VLIED'. Op de middenpijler is het gemeentewapen van Amstelveen aangebracht.

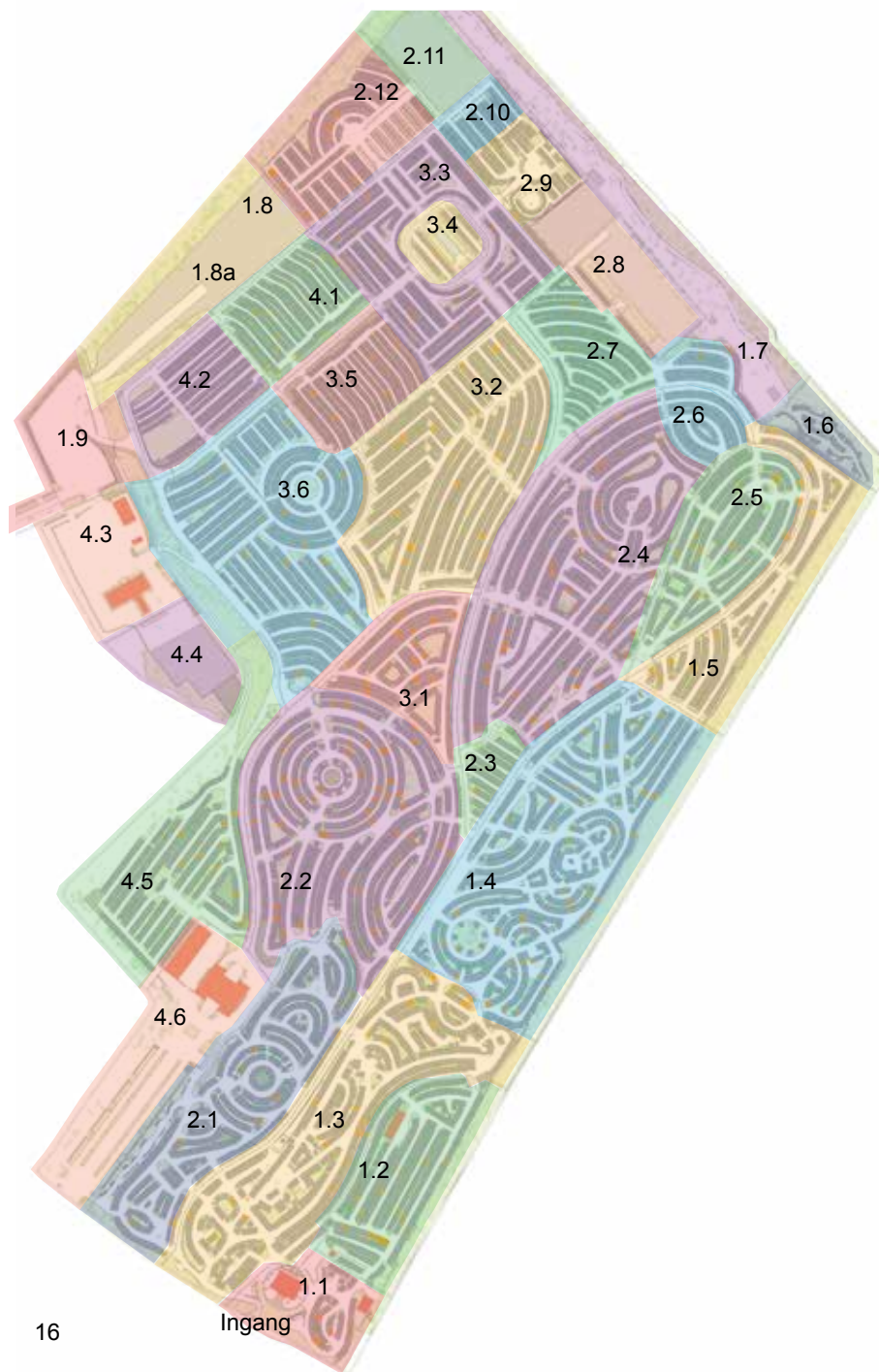

Ingang
Zorgvlied
vanaf 1926

Ingang Zorgvlied ca. 1900

ZES DEELGEBIEDEN MET 32 WIJKEN

Zorgvlied is op 1 november 1870 officieel in gebruik genomen. Tot 1963 heeft Zorgvlied een aantal uitbreidingen ondergaan, die uiteindelijk hebben geleid tot een begraafplaats die bestaat uit zes deelgebieden, waarbinnen 32 wijken zijn aangelegd. Het oudste deel van Zorgvlied, is ontworpen in Engelse landschapsstijl door tuinarchitect Jan David Zocher jr. op de voormalige buitenplaats Zorgvliet. Opvallend zijn de slingerende paden, de treur- en parkbomen en de grafmonumenten uit de (laat) negentiende eeuw.

Deelgebied 1: 1.1 't Heilig Hart, 1.2 De Pessink, 1.3 Zocher-Rechts

Deelgebied 2: 1.4 De Engelsche Tuyn

Deelgebied 3: 2.1 Zocher-Links met Decima

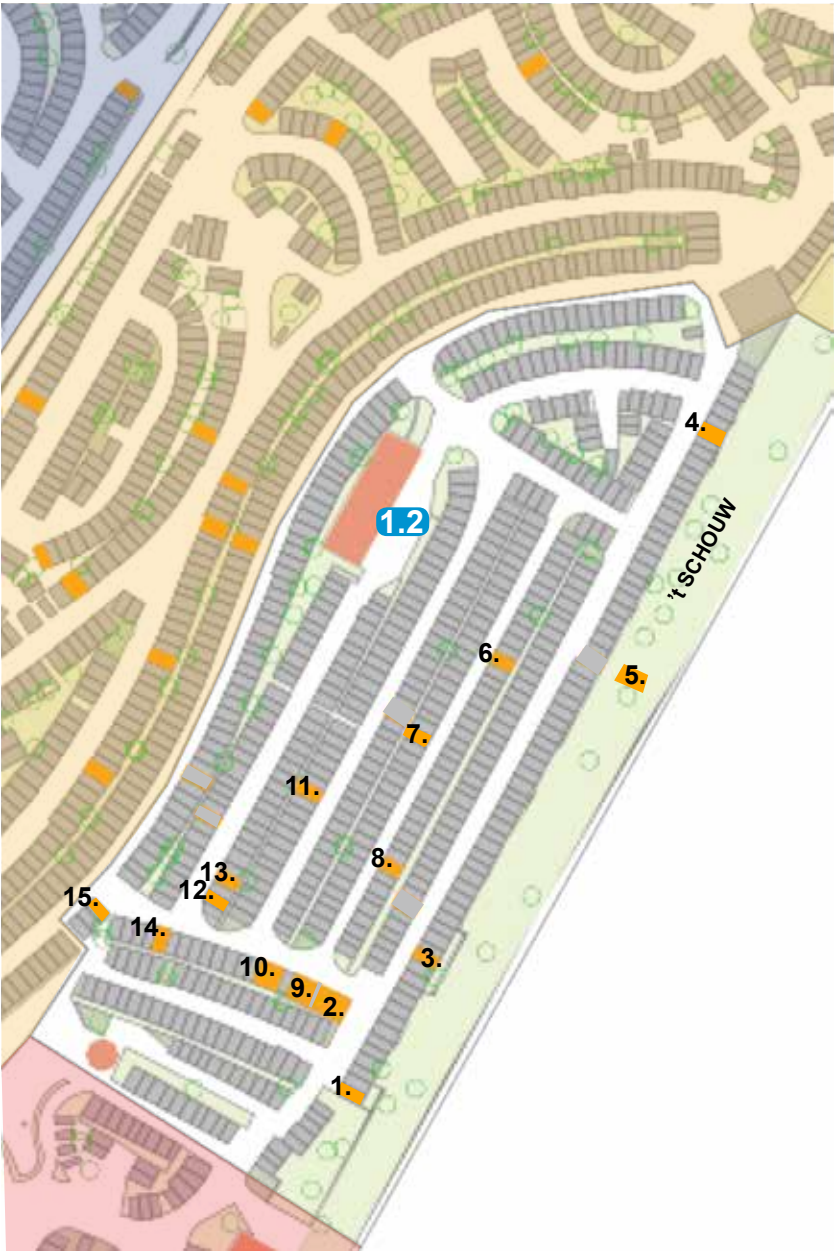
Deelgebied 4: 3.1 't Joppe, 2.3 De Punt, 2.4 De Peere, 2.5 De Traen, 2.6 De Plaets, 1.5 De Haeghe

Deelgebied 5: 4.5 Emmanuel, 4.6 Aula, 2.2 De Boschtuyn

Deelgebied 6: 1.6 't Varenveld, 1.7 Nimrod, 1.8 De Waterkant, 2.7 De Bloesemtuy, 2.8 't Lalibellum, 2.9 't Kinderhofje, 2.10 De Greyze Vlindertuy, 2.11 De Rode Vlindertuy, 2.12 Paradiso, 3.2 Abydos, 3.3 De Corniche 3.4 De Paerl, 3.5 Broerse-Rechts, 3.6 Arauna, 4.1 Broerse-Links, 4.2 Rosa Alba, 4.3 De Werf, 4.4 't Pothoofd

DE PESSINK (1.2)

DE PESSINK (1.2)

De naam van deze wijk verwijst naar een boerenhof met postkoetsstal in Epse op de weg naar Eefde in de Achterhoek. De recht en strak ingedeelde wijk is eveneens ontworpen in de Engelse landschapsstijl: de treurbomen aan het water (de Wetering) geven De Pessink een ruimtelijke en romantische uitstraling. Langs de Wetering is een urnenwand 't Schouw aangelegd met zicht op het water. Binnen De Pessink liggen twee rijksmonumenten: het graf van P. vom Rath-Bunge en het mausoleum van Oscar Carré.

1. Ageeth Scherphuis (79) - journaliste

Ageeth Scherphuis (1933-2012) begint als journalist bij Zaanse krant De Typhoon. In 1956 wordt ze televisie omroepster bij de AVRO. In die hoedanigheid is zij in 1967 de eerste omroepster die in kleur op de televisie verschijnt. Vanaf 1966 presenteert Ageeth Scherphuis ook het NTS programma *Monitor* dat iedere zondagmiddag wordt uitgezonden. Daarna volgt een carrière als programmamaker, waaronder het feministische programma *Ot....en hoe zit het nou met Sien?*. Ook is zij verbonden als redacteur aan het opinieweekblad *Vrij Nederland*. • O-III-187

2. Oscar Carré (65) - circusdirecteur

Oscar Carré (1846-1911) komt uit een Frans-Duits geslacht van hogeschoolruiters en pistekunstenaars. De familie Carré emigreert in september 1863 naar Nederland om een circus te beginnen in een houten gebouw aan het Amstelveld. Carré krijgt in 1886 van de gemeente Amsterdam toestemming voor de bouw van een stenen circustheater aan de Amstel. Hier worden in de wintermaanden de circusvoorstellingen gegeven. In de zomermaanden trekt hij met zijn circustrein door Europa. Op 12 april 1911 geeft hij zijn laatste circusvoorstelling in het theater aan de Amstel. Tijdens de zomertournee in Kopenhagen overlijdt Carré. Een jaar later wordt zijn stoffelijk overschot naar Amsterdam overgebracht, waar hij in de herfst van 1912 is bijgezet in het mausoleum op Zorgvlied. Tijdens zijn uitvaart staan er duizenden mensen langs de route om hem de laatste eer te betonen (zie pag. 169).

MAUSOLEUM (1891)

Oscar Carré laat het mausoleum bouwen voor zijn in 1891 bij een treinongeluk omgekomen vrouw Amalia Salamonski. Ook de resten van Oscar Carré zelf, zijn tweede vrouw Ada Graham en zijn derde vrouw Edith Maud Adams en enkele (vroeg) overleden kinderen rusten in de kelder, die in totaal twaalf kisten bevat. Het borstbeeld van Amalia Salamonski, ontworpen en gemaakt door de beeldhouwer Henri Teixeira de Mattos (1856-1908) is uit het mausoleum overgebracht naar een van de ontvangstkamers van de kantoorvilla van Zorgvlied.

Het mausoleum is ontworpen door de architecten Jan van Rossem (1854-1918) en Willem Vuijk (1855-1918). Beide architecten ontwerpen in 1887 ook het Koninklijk Theater Carré aan de Amstel. Van Rossem en Vuijk gaan op originele wijze te werk door de naam van Carré te verbinden aan de beroemde

zo voor zich als voor zijn afstammelingen, zowel mannelijke als vrouwelijke, zodat zij voortaan de naam mogen dragen van: Hartog van Banda.'

In 1878 verlaat Adrianus Hartog voorgoed de Banda-eilanden en vestigt hij zich in Amsterdam. Daar laat hij villa Groot Banda bouwen en in Baarn villa Neira. In 1873 is op Zorgvlied de grafkelder in gebruik genomen, gebouwd door de bekende steenhouwer G.W. Harmsen.

PERKENIERS OP BANDA

De VOC streeft naar een monopolie in de handel in nootmuskaat en foelie op de Banda-eilanden. Deze specerijen kunnen uitsluitend op de Banda eilanden worden geteeld. De Bandanezen leveren de specerijen zowel aan de VOC als ook aan de Engelsen. Dit leidt tot hevige spanningen tussen de VOC en de Bandanezen. De VOC stuurt gouverneur-generaal Jan Pieterszoon Coen (1587-1629) in 1621 naar de Banda-eilanden om het monopolie veilig te stellen. Coen, die bekend staat om zijn meedogenloze aanpak, verdrijft en vermoord vrijwel alle Bandanezen. Dorpen worden platgebrand en schepen vernield. Honderden Bandanezen worden als slaaf naar Batavia gebracht. Daarnaast arresteert Coen veertig vooraanstaande Bandanezen. Zij worden gemarteld en door Japanse huurlingen door midden gekleefd, onthoofd en in vier stukken gehakt. Nicolaas de Waard, luitenant van Coen, schrijft in zijn verslag: 'De gevangen stierven in alle stilheid, zonder enig gebaar te maken. Slechts één man vroeg in het Nederlands: "Mijne heren, en is er dan geen genade?"'

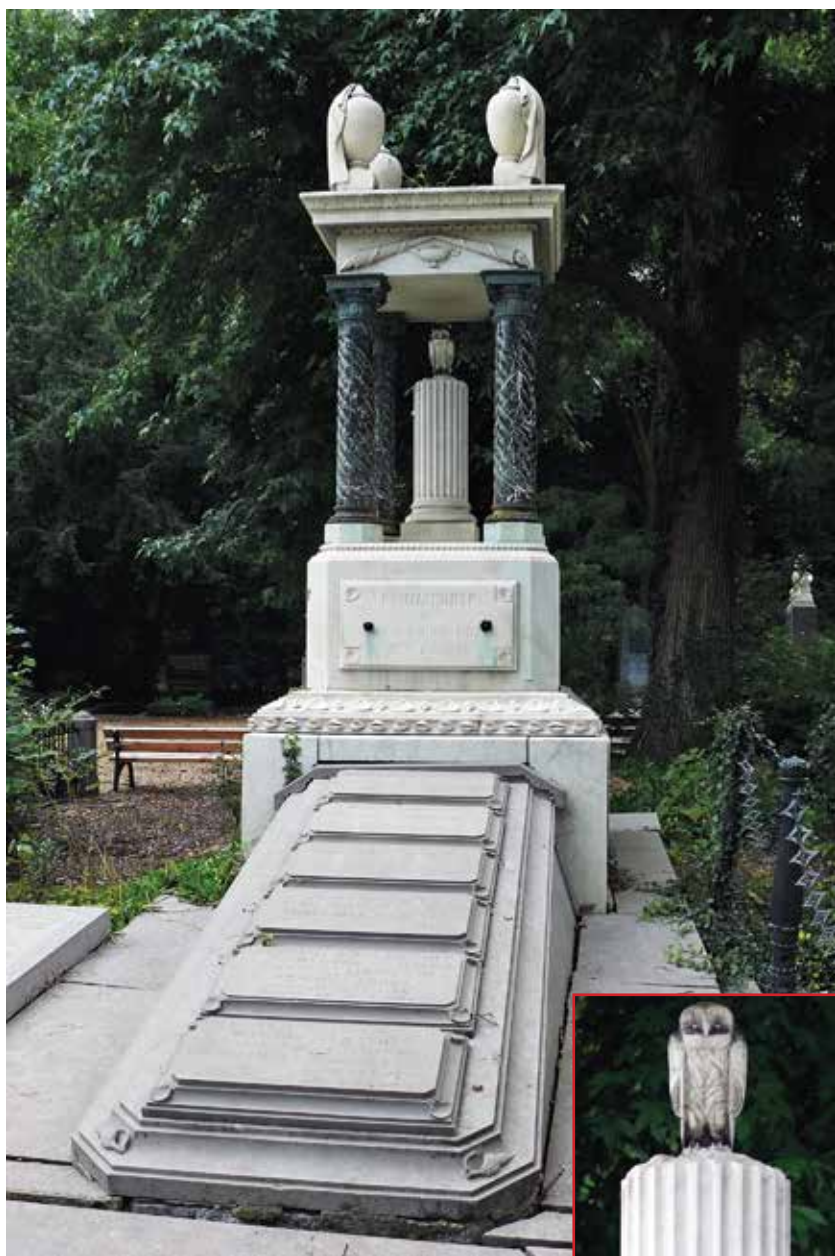
Op het vrijwel ontvolkte Banda stelt Coen in 1621 het perkenierssysteem in. De 68 nootmuskaattuinen worden opnieuw ingedeeld en door de VOC uitgegeven aan Nederlandse pachters, de perkeniers. De VOC levert bij ieder perk een aantal slaven, die uit Java of Brits-Indië afkomstig zijn. De perkeniers mogen de producten alleen aan de VOC leveren en krijgen daarvoor een vastgesteld bedrag. De VOC heeft op deze manier de volledige controle over de productie van nootmuskaat.

MONUMENT (1873)

De witmarmeren neoclassicistische grafkelder is afgedekt met een rechthoekige, liggende en hellende steen met daarop zes versierde, ovaalvormige vlakken met de namen van de overledenen. De hoge sokkel met schelpmotieven bevat een tekstplaat en heeft de vorm van een tempel. Opvallend zijn de vier geaderde groene marmeren zuilen en de afgebroken witte kolom in het midden (het symbool van het plotselinge, veelal jong afgebroken leven). Op de afgebroken kolom staat een uil (het symbool van de nacht en de dood). Op de kroonlijst zijn twee kruiselings gedoopte fakkels aangebracht (het symbool van het gedoopte leven). De daaronder aangebrachte olielamp is het symbool van het eeuwige licht, verwijzend naar de eeuwigheid en de onsterfelijkheid. De kroonlijst is bekroond door vier met rouwsluiers bedekte

grafurnen, het Oud-Romeins symbool voor de dood en rouw. De sluier op de asurn is het symbool van het afdekken of bedekken van het leven. • O-I-62

toch de hele voorstelling uit. Zo speelt ze ook door tijdens haar ziekte, tot drie weken voor haar.

■ Henri de Vries (1864-1949) is een populaire acteur uit het begin van de vorige eeuw. Hij debuteert in de speelfilm *Case of Arson* (1913).

■ Sophie de Vries jr. (1873-1961) zorgt in maart 1911 voor een opstootje door zich, als eerste Nederlandse vrouw, te vertonen in een broekrok (jupe-culotte) in Amsterdam. Het tijdschrift *Het Leven* schrijft hier een zeven pagina tellende artikel over en plaatst een coverfoto over deze gebeurtenis.

MONUMENT

Het momument van actrice Sophie de Vries, haar dochter Sophie en haar zoon Henri is eenvoudig. De marmeren buste op de vierkante natuurstenen

sokkel is ontworpen door de beroemde beeldhouwer Henri Teixeira de Mattos (1865-1908). De buste maakt een strenge en melancholieke indruk. • N-II-8

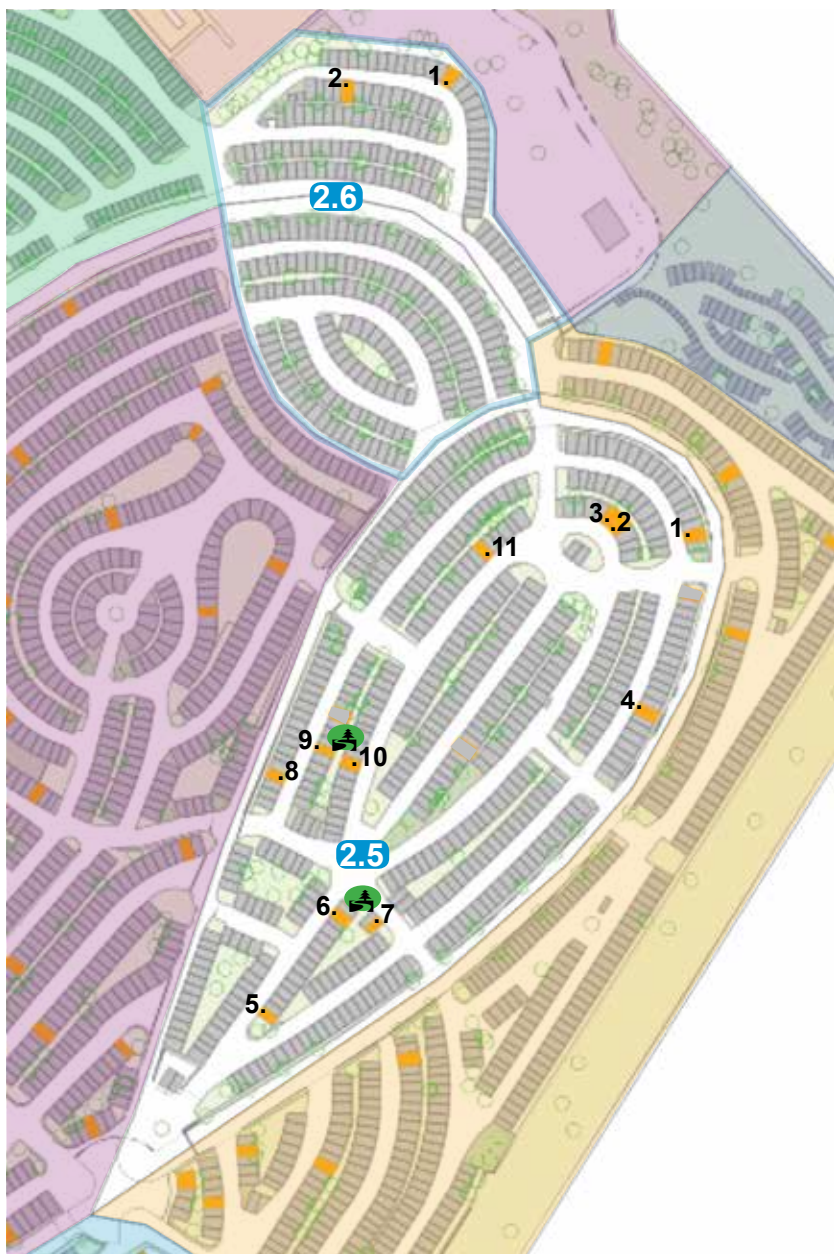
4. Harry Lammertink (63) - tekenaar

Onder het pseudoniem yrrah (omgekeerde van harry) tekent Harry Lammertink (1932-1996) veertig jaar lang cartoons voor onder andere *Het Parool*, *Vrij*

Amberboom

DE TRAEN (2.5) en DE PLAETS (2.6)

DE TRAEN (2.5)

Deze wijk heeft de vorm van een traan en heeft een dicht en intiem karakter met buxusomrandingen. De Traen heeft door de groen blijvende beplanting een seizoenloze uitstraling. In de wijk staan vier beelden die de vier jaargetijden voorstellen: Flora (de lente), Ceres (de zomer), Pomona (de herfst) en Vesta (de winter). Zij zijn een metafoor voor de vier levensstadia.

1. Jef Diederer (88) - schilder/graficus

Jef Diederer (1920-2009) maakt tot 1955 veelal realistische landschappen, daarna vooral abstracte landschappen met uitbundige kleuren. Terreur en oorlogsgeweld zijn terugkerende thema's in het werk van Diederer. • N-III-977

2. Gerhard von Graevenitz (48) - kunstenaar

Gerhard von Graevenitz (1934-1983) is in de jaren vijftig redacteur van het tijdschrift *Nota*. In het begin van de jaren zestig is hij een van de medeoprichters van *Nouvelle Tendance*. Graevenitz wordt gezien als de vertegenwoordiger van de constructieve concrete kunst. • N-III-998

3. René van Ast (47) - cellist

René van Ast (1938-1985) is de eerste cellist van het Nederlands Kamorkest en later van het Amsterdams Philharmonisch Orkest. Hij richt in 1967 het Amsterdams Strijkkwartet op. Van Ast is als cellist gespecialiseerd in oude en moderne muziek. • N-III-997

4. Vera Springveer (43) - travestieartiest

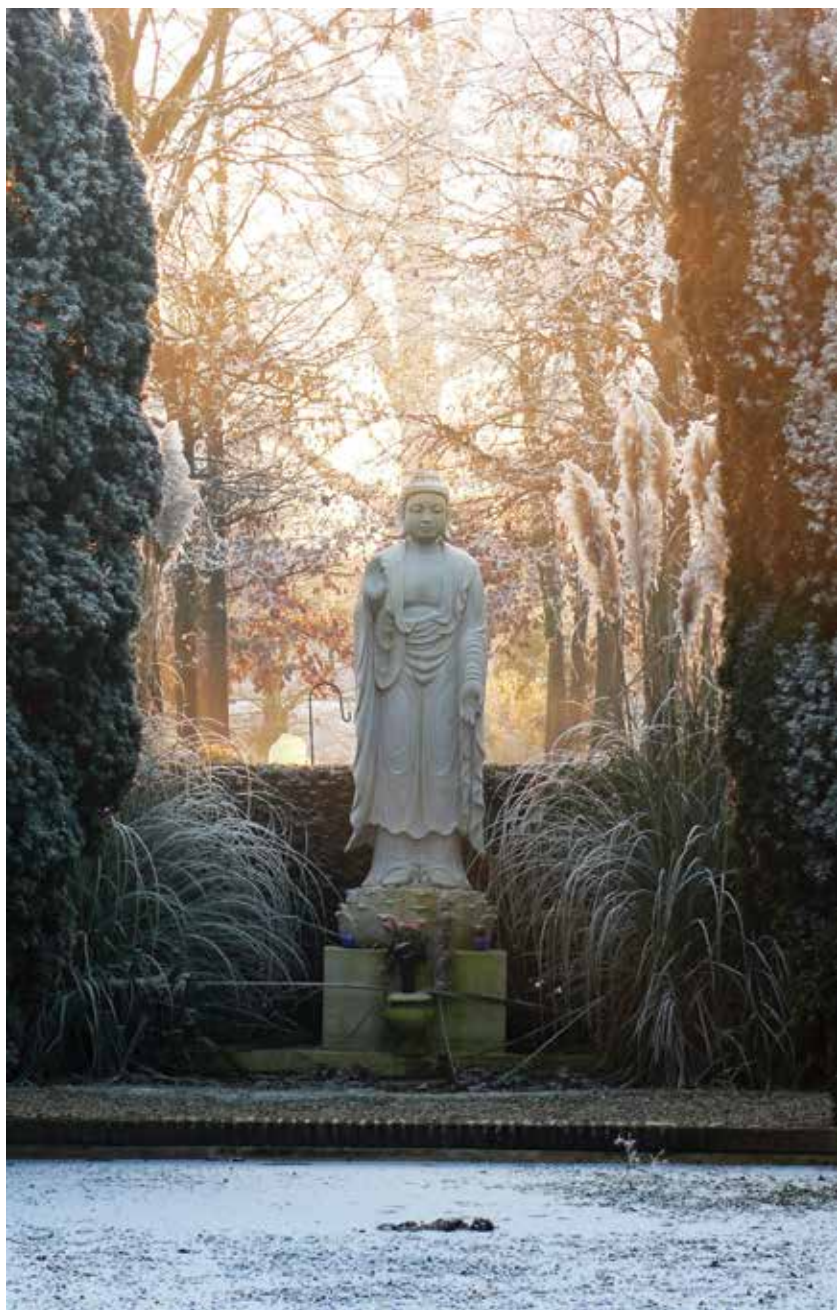
Charles Lückert, pseudoniem voor Vera Springveer (1965-2008), is in de jaren tachtig actief als travestieartiest. Hij debuteert als nachtclubzangeres in Club Chique (in de Mazzo) op de Rozengracht en zingt in de meidenband Girls Just Wanna Have Fun. • N-II-1427

5. Boris Lensky (88) - violist

Boris Lensky, pseudoniem voor Jonas Chits (1883-1972), is in 1912 bioscoopviolist bij Cinema Palace (Roxy) in Amsterdam. In 1914 speelt Lensky de hoofdrol in de speelfilm *De Stradivarius* (of *Zijn Viool*) en begeleidt hij de film in Cinema Palace. In 1919 is hij verbonden aan de Nöggerath Bioscoop in de Reguliersbreestraat. In 1924 stapte hij over naar het Tuschinski Theater. In de jaren dertig treedt hij in dienst van de AVRO, waar hij in 1940 wordt ontslagen vanwege zijn Joodse afkomst. • N-II-1288

6. Jos Orelia (71) - operazanger

Jos (Joseph Marie Theodor) Orelia (1854-1926) debuteert in de operette *De scheepskaptein* van Emile Jonas. Zijn debuut als operazanger volgt enige tijd later als Valentin in Gounod's *Faust*. In de daaropvolgende jaren is hij te zien in verschillende opera's, waarbij Orelia zich tot een zanger op wereldniveau ontwikkelt. • N-II-1275

Japanse vijver

7. Jack de Rijk (74) - kunstschilder

Jack de Rijk (1931-2005) volgt enkele studies aan kunstacademies. Zijn werk wordt gekenmerkt door een geweldig kleurgebruik, met als terugkerend thema hoe mensen reageren op absurde situaties en omstandigheden. • 19-III-23

8. Jean-Paul Franssens (65) - auteur/schilder/regisseur

Jean-Paul Franssens (1938-2003) debuteert in 1981 met de novelle *De wisselwachter*, die in 1985 is verfilmd. Naast auteur van proza, is hij ook schilder en regisseur van opera's. • 17-II-195

9. Willem van Beusekom (59) - presentator/omroepbestuurder

Willem van Beusekom (1947-2006) werkt in de jaren zeventig voor de VARA waar hij op Hilversum 3 programma's presenteert als de *LP Top 20* en *Pop-reconstructie*. Hij wordt in 1995 directeur van de pas opgerichte NPS. Naast omroepbestuurder is Van Beusekom ook actief in organisaties op het gebied popmuziek. Hij is voorzitter van Conamus en oprichter van de Grote Prijs van Nederland. Van 1987 tot 2005 is hij de televisiecommentator bij het Eurovisie-songfestival, wat hem de bijnaam Mister Songfestival oplevert. • 17-II-36

10. Frans Vorstman (88) - acteur

Frans Jan Vorstman (1922-2011) volgt toneellessen bij de acteurs Louis Saalborn en Joan Remmelts. Hij is werkzaam bij Wim Sonneveld en het Avosgezelschap. Vorstman is regelmatig te zien in televisie- en filmproducties, waaronder *Merijntje Gijzen*, *Max Havelaar*, *Karakter*, *De Aanslag* en *Mantel der liefde*. • 17-II-96

11. Wim van der Linden (60) - televisiemaker/fotograaf/cineast

De foto's van Wim Van der Linden (1941-2001) bestaan voornamelijk uit straatbeelden uit Amsterdam, Parijs, Londen en New York. Zijn beroemdste foto is de coverfoto van Jan Cremer voor zijn boek *Ik, Jan Cremer*. Van der Linden is medebedenker van het VPRO-programma's *Hoepla* en *De Fred Haché Show*. • 17-II-138

12. Bram Zeegers (58) - advocaat

Bram (Abraham) Zeegers (1949-2007) is bekend door zijn getuigenissen tegen Willem Holleeder. De cliënt van Zeegers, Willem Endstra, zou zijn afgeperst door Holleeder. Een week na zijn getuigenis overlijdt Bram Zeegers in bad onder verdachte omstandigheden. • 17-II-17

13. Lodewijk de Boer (67) - theatermaker/musicus/regisseur

Lodewijk de Boer (1937-2004) is in de jaren zestig altviolist bij het Koninklijk Concertgebouworkest. In de jaren zeventig maakt hij met Willem Breuker muziekvoorstellingen. De Boer schrijft verschillende toneel- en muziekstukken en is ook regisseur. *Who's afraid of Virginia Woolf* staat in 2002 onder zijn regie en heeft veel succes. • 17-III-88

12. Fritz Behrendt (83) - cartoonist

Zijn eerste politieke tekening maakt Fritz Alfred Behrendt (1925-2008) van Adolf Hitler tijdens de opening van de Olympische Spelen in 1936. Na een verblijf in de DDR keert hij in 1950 terug naar Nederland. Behrendt wordt vanaf dat moment een erkend internationaal cartoonist. Zijn veelal politieke cartoons verschijnen in het Algemeen Handelsblad, Het Parool en de laatste jaren in De Telegraaf. In april 1985 ontvangt hij de Award for International Editorial Cartoons van de vereniging van Amerikaanse journalistieke tekenaars. In 2000 wordt hij door De Verenigde Naties geroemd als beste politiek tekenaar. • 22-I-455

13. Victor van Vriesland (82) - dichter

Victor Emanuel van Vriesland (1892-1974) debuteert in 1909 met verschillende gedichten in De Nieuwe Gids. Zijn eerste eigen bundel, *Voorwaardelijk uitzicht*, verschijnt in 1929. Hij ontvangt verschillende literaire prijzen, waaronder de Constantijn Huygensprijs (1959) en de P.C. Hooftprijs (1960). • 22-I-631

☞ ALGEMENE BUITENNISSEN

Tijdens de wettelijke termijn van dertig dagen van as-bewaring biedt Zorgvlied de mogelijkheid om de urn te bezoeken. De asbewaring vindt plaats in de algemene buitennissen, die Zorgvlied speciaal hiervoor heeft ontworpen.

14. Lou Lap (78) - handelaar dumpgoederen

Louis (Lou of Loe) Lap (1914-1993) is bekend door zijn handel in dumpgoederen. In de winkel aan de Reguliersbreestraat 11 in Amsterdam zijn allerlei goederen uit overgebleven partijen te koop. Lap is met name gespecialiseerd in legerdumpgoederen. Zo verkoopt hij militaire slaapzakken, maar ook parachutes. Zijn devies: "Wat Lou lapt, lapt Lou alleen." • 22-I-785

15. Jan Schaefer (53) - politicus

Jan (Johannes Lodewijk Nicolaas) Schaefer (1940-1994) is afkomstig uit een

banketbakkersgezin. Hij volgt een opleiding tot banketbakker en werkt in de winkel van zijn vader. In jaren zestig wordt hij lid van de CPN en verzet zich hevig tegen de sloopplannen in de Amsterdamse wijk De Pijp. In 1971 wordt hij lid van de Tweede Kamer voor de PvdA, om in 1973 staatssecretaris van Stadsvernieuwing te worden in het kabinet Den Uyl. Tussen 1978 en 1986 is hij wethouder Woningzaken en Stadsvernieuwing in Amsterdam. Schaefer gaat voortvarend te werk en realiseert een groot aantal renovatie- en betaalbare nieuwbouwprojecten. Tussen 1986 en 1990 is hij opnieuw lid van de Tweede Kamer. Hij moet het parlement in 1990 verlaten wegens problemen met zijn gezondheid. Jan Schaefer is meestal gekleed in spijkerpak en heeft een uitgesproken hekel aan de heersende politieke omgangsvormen. Zo noemt hij de Tweede Kamer “een kooi met grijze muizen” en de PvdA-fractie een club van “geparfumeerde drollen”. Beroemd is zijn uitspraak: “In geouwehoer kan je niet wonen.” • 22-I-792

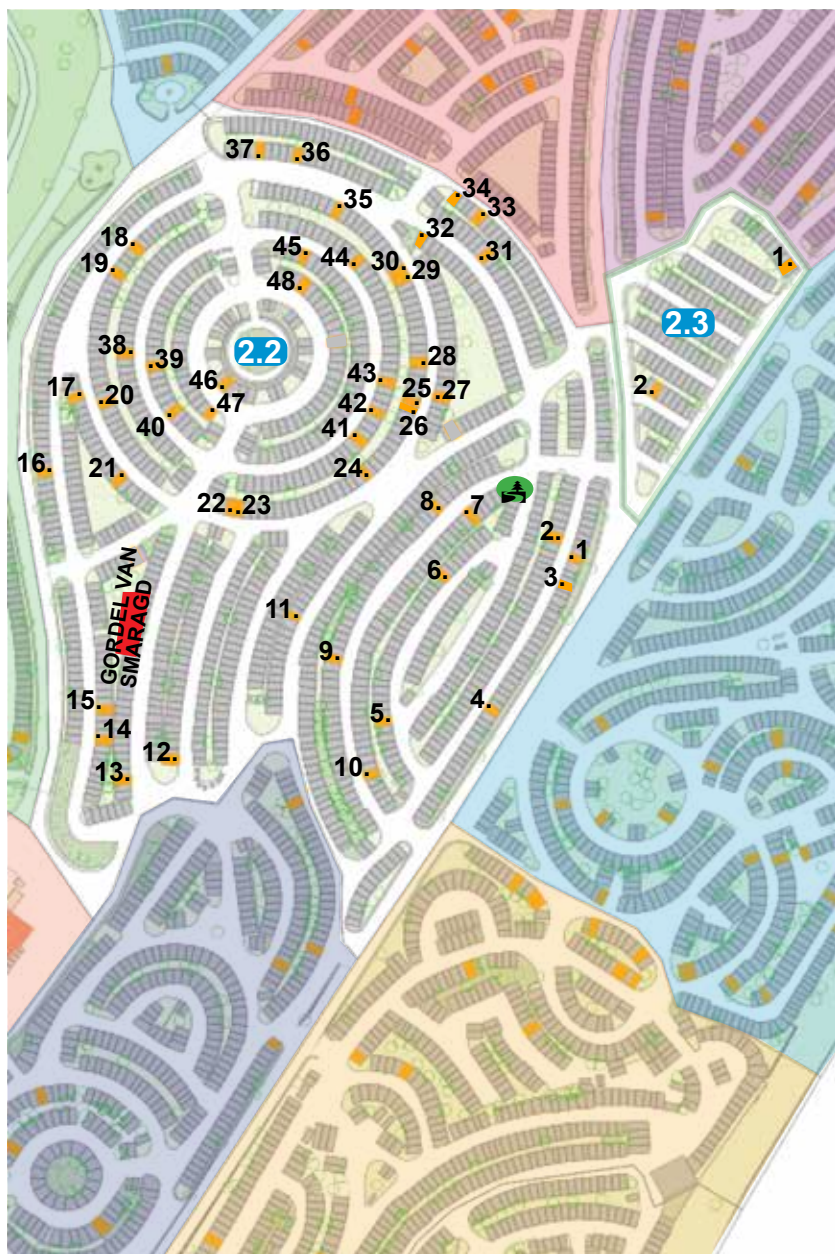
CREMATORION (1.8a)

Uniek in Europa: het Crematorium

Doordat steeds meer mensen kiezen voor een crematie, heeft de gemeenteraad van Amstelveen besloten om in 2013 aan de zuid westzijde van de begraafplaats een crematorium te bouwen. Zorgvlied heeft gekozen voor een kleinschalige en minder zakelijk aanpak van een crematie, namelijk door de

DE PUNT (2.3) en DE BOSCHTUYN (2.2)

DE PUNT (2.3)

Deze wijk bevat vooral staande grafstenen met een vaste hoogte en dikte met daarom heen stenen banden.

1. Bobby Farrell (61) - popartiest/danser

Bobby (Roberto Alfonso) Farrell (1949-2010) wordt in 1976 lid van de disco-groep Boney M. De formatie heeft grote hits zoals *Daddy Cool*, *Sunny*, *Ma Baker* en *Rivers of Babylon*. Dit laatste nummer staat negen weken op nummer 1 in de hitparade en is de best verkochte singel van het jaar 1978.

• N-I-1211

2. Abraham Asscher (69) - voorzitter Joodse Raad

Abraham Asscher (1880-1950) wordt in 1917 voor de Liberale Staatspartij lid van de Provinciale Staten van Noord-Holland. Door zijn uitgebreide netwerk benoemt de Duitse bezetter Asscher in 1941 tot een van de voorzitters van de Joodse Raad. Via de Joodse Raad geeft de bezetter instructies en anti-Joodse maatregelen door aan de Joodse gemeenschap in Nederland. De Joodse Ereraad, die tussen 1946 en 1950 de zuivering in Joodse kring uitvoert, is van oordeel dat de voorzitters van de Joodse raad gefaald hebben en dat hun handelen jegens de Duitse bezetter laakbaar is geweest. Het wordt Asscher verboden om ooit nog een functie in een Joodse organisatie uit te oefenen. Asscher, die de Ereraad niet erkent, zegt daarop al zijn activiteiten binnen de Joodse gemeenschap op en laat zich begraven op Zorgvlied, een niet-Joodse begraafplaats. • N-I-678

DE BOSCHTUYN (2.2)

Zoals de naam van deze wijk al aangeeft, heeft De Boschtuyt het karakter van een bospark. De beuken aan de Aulalaan benadrukken het bosparkachtige karakter. Binnen deze wijk bevindt zich ook gedenkplaats De Gordel van Smaragd. Het is een algemeen strooimonument voor Indische Nederlanders.

1. Laurens Bodaan (67) - koopvaardijpredikant/zanger

Laurens Antonie Bodaan (1910-1977) is koopvaardijpredikant en zanger. Bekende vissersliederen van Bodaan zijn *Schipper naast God*, *Als de vuurtoren brandt* en *De loodsboot*. • N-III-169

2. Martin Bril (49) - schrijver/columnist

Martin Bril (1959-2009) is columnist van Het Parool en de Volkskrant, waarin hij dagelijks een column schrijft. Bril is bedreven in het beknopt beschrijven van alledaagse beslommingen. Een bekende term van Bril is rokjesdag, waar mee hij jaarlijks die ene dag in het voorjaar beschrijft dat alle vrouwen als bij toverslag ineens een rok gaan dragen. Ondanks dat Bril ongeneeslijk ziek is, blijft hij columns schrijven en is hij veelvuldig te zien op de televisie.

AULA (4.6)

Houdt u rekening met een mogelijke uitvaart.

Langs beide kanten van de oprijlaan zijn voetpaden waar u kunt lopen.

De aula (K.J. Mijnaerends/1930) heeft een sobere uitstraling en is gebouwd in een zakelijk-expressionistische stijl. Het gebouw vertoont overeenkomsten met de Tempel van Salomo in Jeruzalem. Het lijkt erop dat de aula volgens de maçonnieke symboliek (2 x 6 ramen, zwart vlak op de vloer voor de kist, zijbeuken, kleine versierselen buiten, wit/zwart marmer etc.) gebouwd is. Het heeft een bouwlaag en is opgetrokken uit bruinrode baksteen. Het middengedeelte bestaat uit opeenvolgende uitspringende kubische delen. Aan weerszijden bevinden zich de lagere, naar binnen springende vleugels. Hier bevinden zich de wacht- en koffieruimtes. De vooringang heeft vijf deuren en zijdeuren. Aan weerszijden staan hoge, bruinrode, bakstenen plantenbakken, afgedekt met natuursteen. Daarnaast staan naar binnen geplaatste kleinere plantenbakken. De hoogste voorgevel heeft een wijzerplaat, die verwijst naar de vergankelijkheid van het leven. De achtergevel is identiek aan de voorgevel, maar hier ontbreekt de wijzerplaat. Hier bevindt zich de toegang tot de begraafplaats. Links van de ingang is het ge-

bouw gesigneerd door K.J. Mijnaerends. Opvallend is de oprijlaan naar de monumentale aula, die alleen tijdens de uitvaarten gebruikt wordt. Het middenpad dient voor het aanrijden van de uitvaartstoet, het linkerspad voor het wegrijden. Het rechterpad fungeert als parkeerplaats voor de rouwstoet en is afgeschermd door een bomenrij. Schuin achter de aula ligt de koffiekamer of Het Paviljoen (Claus & Kaan architecten/1997).

Interieur: De aulazaal heeft een wit-marmeren vloer en marmeren lambriëring. De vloer in het midden is van zwart marmer. Hier stond vroeger de baar opgesteld. Tegenwoordig staat de baar naast het spreekgestoelte. De zes hooggeplaatste vensters en het mat-glazen dakvenster zorgen voor de licht-inval. Het orgel en de organist bevinden zich in de hoger gelegen ruimtes aan de

voor- en achterzijde van de zaal. Het eerste orgel uit 1930 is in 1956 na meer dan 12.000 uitvaarten vervangen door het huidige Bouwman-orgel. Het orgel heeft een aantal extra registers, waardoor het mogelijk is om naast kerkelijke en klassieke werken ook niet-religieuze muziekstukken uit te voeren.

maanden van tevoren vastgelegd en bepaalt dat het een groots feest moet worden. Zo wil hij op vrijdag in een roze kist begraven worden, omdat de vrijdag een perfecte feestdag is. Een roze limousine en twintig witte volgauto's begeleiden Langer naar Zorgvlied. Zangeres Grace Jones, regelmatige bezoeker van de It, is speciaal overgekomen uit de Verenigde Staten. Het bronzen beeld is later op het graf geplaatst en stelt Langer voor met een bierglas in zijn hand. • N-II-698F

OPMERKELIJKE UITVAARTEN

Oscar Carré (1846-1911)

Oscar Carré overlijdt op 29 juli 1911 in Kopenhagen. De herbegravenis vindt plaats in de herfst van 1912. De rouwstoet, onder leiding van een circusorkest dat treurmuziek speelt, trekt langs theater Carré naar begraafplaats Zorgvlied. Duizenden belangstellenden staan langs de route om de circusdirecteur een laatste eer te betonen. Op Zorgvlied wordt Carré bijgezet in het mausoleum dat een jaar daarvoor met een verdieping is uitgebreid.

FUNERAIRE SYMBOLIEK

In de negentiende eeuw is het gebruikelijk om doodssymboliek op graven te plaatsen. Deze doods- of vergankelijkheidssymbolen vinden voor een deel hun oorsprong in niet-christelijke godsdiensten. In de loop van de tijd krijgen deze symbolen een meer christelijke betekenis en worden zij in het christelijke geloof geïntegreerd. Zo is het te verklaren dat we op Zorgvlied op de laat-negentiende-eeuwse graven niet alleen symbolen tegenkomen die afkomstig zijn uit het christendom, maar ook uit de Romeinse en Griekse oudheid.

Acanthusblad

Acanthus heeft stekels en deze symboliseren de beproevingen van het leven en de dood. Het aanbrengen van acanthusblad wijst erop dat de overledene de beproevingen heeft overwonnen.

Afgebroken kolom

Een afgebroken kolom verwijst naar het plotselinge, vaak jonge, afgebroken leven.

Anker, hart en kruis

Deze benadrukken de band met Christus en staan voor geloof, hoop en liefde, maar ook voor standvastigheid, vastberadenheid en trouw.

Aren

De korenaar symboliseert Christus als het Brood des Levens.

Ook het symbool van de eucharistie of het avondmaal.

Aronskelk

De aronskelk is het symbool van de hemel.

Ban de bom-teken

Pacifistisch symbool tegen de atoombom en voor de vrede.

Barmhartige Samaritaan

Symbool van (onbaatzuchtige) naastenliefde.

Christus aan het kruis

Rooms-katholiek symbool van het lijden van Christus tot verlossing van de mensheid en het geloof in de wederopstanding. Op protestantse graven zien we het kruis zonder Christusbeeld.

Doodshoofd

Allegorisch symbool dat wijst op de kortstondigheid van het aardse leven.

Duif

De duif met palm- of olijftak symboliseert de vrede. De duif verwijst ook naar verzoening, eenvoud, onschuld en zuiverheid. De duif zittend op een grafsteen symboliseert de ziel van de overledene die op het punt staat af te reizen naar de hemel. De duif kan ook betrekking hebben op de verlorene ziel van de overledene.

Eik

De eik symboliseert de onvergankelijkheid, de onsterfelijkheid en het eeuwige leven.

Eikels

Eikels symboliseren vruchtbaarheid, een nieuw leven en een nieuw begin.

Engeltje met vleugels

Het engeltje met vleugels zien we vaak op rooms-katholieke kindergraven. Het engelenkopje symboliseert het onschuldige kind, dat als engel naar God vliegt.

REGISTER OP NAAM

A

Aartsen van Jan **76**
 Abspoel Ab **158**
 Albach Ben **154**
 Allebé August **55**
 Allebé Gerard **55**
 Amerongen van Martin **138**
 Andreus Hans **139**
 Annink Sjef **131**
 Anstadt Milo **84**
 Arons Feliks **44**
 Asscher Abraham **143**
 Ast van René **78**
 Augustin-Glaser Elisabeth **70**
 Aula **160**

B

Bary Wim **76**
 Bas Tabe **133**
 Beeren Wim **131**
 Behrendt Fritz **118**
 Bendien Jacob **70**
 Berg van den Ans **164**
 Berger Chris **110**
 Besnyö Eva **87**
 Beusekom van Willem **99**
 Biegel Paul **49**
 Blaaser Riny **27**
 Blaaser Bep **28**
 Bloem Rein **109**
 Blok Jan **60**
 Blommerde Ton **97**
 Bobeldijk Felicien **133**
 Bodaan Laurens **143**
 Bodenheimer Nelly **68**
 Boeddhabeeld **101**

Boer de Lodewijk **99**
 Bolkestein Gerrit **155**
 Boomkens Kees **133**
 Boost Lennaert **132**
 Bosch van Emiel **141**
 Bosmans Henriëtte **20**
 Bouwmeester Louis **137, 170**
 Bow Jack **148**
 Braakensiek Johan **126**
 Brabander den Gerard **113**
 Breukelman Frans **141**
 Breur Dunya **112**
 Bril Martin **143**
 Brinkgreve Geurt **91**
 Broerse Christiaan **149**
 Brood Herman **105**
 Broos Huib **86**
 Brouwenstijn Gré **131**
 Brummelhuis Jan **70**
 Buckinx Harry **153**
 Buskes Jan **44**

C

Cals Hélène **132**
 Carmiggelt Jan **126**
 Carré Oscar **23, 169**
 Cevat Gabriëlle **136**
 Cheung Chun Wei **68**
 Cnoop Koopmans Clovis **68**
 Colijn Arie **154**
 Courbois Kitty **86**
 Crematorion **119**
 Cuypers Eduard **19**

D

Deckwitz Frans **133**

Zorgvlied in Amsterdam is een bijzondere begraafplaats. Een vergelijking met Père-Lachaise, de beroemde begraafplaats in Parijs, wordt vaak gemaakt. En dat is niet zo vreemd. Op Zorgvlied zijn veel bekende personen uit de wereld van kunst, cultuur, literatuur en politiek begraven.

Een wandeling over Zorgvlied is een bijzondere ervaring. De paden en lanen beslaan zo'n 60 kilometer, waarlangs meer dan 17.000 graven liggen.

Wandelen over Zorgvlied is rijk geïllustreerd en voert u langs de graven van bekende Nederlanders. In korte biografieën is hun vaak bijzondere leven beschreven.

Deze vierde geheel herziene druk geeft veel informatie over de historie van Zorgvlied, de bijzondere grafmonumenten en de grafsymboliek die er te vinden is.

www.wandelenoverzorgvlied.nl

9 789087 780104 >